

NIKOLAJ VASILJEVIČ GOGOL (1809-1852)

Narodil se v rodině malého statkáře na Ukrajině. Ruský povídkář, romanopisec a dramatik. Ve svém díle se zaměřil jednak na život petrohradské společnosti, jednak na historii a současnost ukrajinského venkova.

Naše ukázka je z tzv. *petrohradských povídek*, které byly napsány v letech 1835–42.

Nikolaj Vasiljevič Gogol PLÁŠŤ

(úryvky)

Tak tedy na jednom ministerstvu pracoval jeden úředník; ten úředník nepatřil zrovna k těm důležitým, byl malý, mírně poďobaný a mírně nazrzlý, i napohled poněkud krátkozraký, s menší lysinou nad čelem, s vráskami po obou tvářích a s pletí takříkajíc hemoroidního odstínu. Jakáž pomoc! Za to může petrohradské podnebí. Co se týče hodnosti úřední (neboť úřední hodnost se u nás musí uvádět především), byl tím, čemu se říká věčný titulární rada, o němž se, jak známo, už něco navtipkovali a našpičkovali různí spisovatelé, kteří mají chvályhodný zvyk brát si na mušku ty, kteří se nemohou bránit. Ten úředník se jmenoval Botičkin. Z tohoto příjmení je vidět, že kdysi vzniklo od slova bota, ale kdy, v které době a jak se to stalo, o tom není nic známo. Otec, děd, ba i švagr, prostě všichni Botičkinové chodili v holínkách a jen si je dávali třikrát do roka podrazit. Jinak se ten úředník ještě jmenoval Akakij Akakjevič.

(...)

Kdy a v které době nastoupil na ministerstvo a kdo ho přijímal, to už si dnes nikdo nepamatuje. Všichni ředitelé a všelijací přednostové, kteří se tu zatím vystřídali, ho viděli pořád na stejném místě, ve stejné pozici, se stejnou hodností, pořád jako úředníčka pro písařské práce, takže dospěli k přesvědčení, že snad musel už přijít na svět takový, v úřednické uniformě a s pleší. Na ministerstvu se k němu chovali beze vší úcty. Vrátní nejenže nevstali, když šel kolem nich, ale ani se na něho nepodívali, jako kdyby předsíní proletěla obyčejná moucha. Nadřízení s ním jednali celkem chladně a despoticky. Kde-

jaký zástupce přednosta si mu dovolil strčit listiny rovnou pod nos a ani mu neřekl „Opište to“ nebo „Tady vám nesu zajímavou a pěknou prácičku“ nebo něco příjemného, jako se to dělá ve slušných úřadech. A on všechno vzal, jen mrkl na listinu a ani se nepodíval, kdo mu to strká a jestli k tomu má právo. Vzal to a hned se pustil do psaní. Mladí úředníci se mu pošklebovali a stříleli si z něho, pokud jim stačil jejich kancelářský ostrovtip, vyprávěli rovnou před ním všelijaké historky, které si o něm navymýšleli, o jeho sedmdesátileté hospodyně říkali, že ho bije, ptali se ho, kdy se budou brát, sypali mu na hlavu papírky a říkali, že padá sníh. Ale Akakij Akakjevič jim na to neřekl slovo, jako by jich ani nebylo; na jeho práci to nemělo žádný vliv, a přestože na něho tak doráželi, neudělal nikdy při psaní chybičku. Jen když už to někdy bylo přespříliš, když ho štoukali do ruky a nenechali ho pracovat, říkával: „Nechte mě být, proč mi ubližujete?“ Říkal to takovým zvláštním hlasem, a i v těch slovech bylo cosi zvláštního, bylo v nich cítit nějakou lítost, že jeden mladík nedávno přijatý, který už si z něho po příkladu ostatních chtěl taky udělat dobrý den, se najednou zarazil, jako by jím něco projelo, a od těch dob začal všechno vidět jinak, v jiném světle. Jakási nadpřirozená síla ho odpudila od jeho kolegů, s nimiž se seznámil, neboť je měl za slušné, lepší lidi. A dlouho potom, i v těch nejveselejších chvílích, vídal v duchu malého úředníčka s pleší nad čelem a slýchal jeho prosebný hlas: „Nechte mě být, proč mi ubližujete?“, a ta slova se mu zarývala až do srdce a znělo v nich: Vždyť jsem váš bližní.

[Z ruštiny přeložila Anna Nováková]

POLICEJNÍ DIREKTOR A, Štěpán Iljiči! Řekněte mi, propánaboha, kde pořád vězíte? Copak tohle znamená?

REVÍRNÍ INSPEKTOR Já byl tadyhle za vraty.

POLICEJNÍ DIREKTOR Poslyšte, Štěpáne Iljiči! Přijel úředník z Petěrburgu. Co jste zařídil?

REVÍRNÍ INSPEKTOR Jak jste poručil. Poslal jsem Pugovicyna s mužstvem zamést trotoár.

POLICEJNÍ DIREKTOR A kde je Děržimorda?

REVÍRNÍ INSPEKTOR Děržimorda je se stíškačkou.

POLICEJNÍ DIREKTOR Prochorov je namol?

REVÍRNÍ INSPEKTOR Jak zákon káže.

POLICEJNÍ DIREKTOR A jak jste to mohl připustit?

REVÍRNÍ INSPEKTOR Sám pánbůh ví! Včera se poprali za městem – jel tam dělat pořádek a vrátil se pod obraz.

POLICEJNÍ DIREKTOR Poslyšte, uděláte to takhle: čtvrtň Pugovicyn... je jako granátník, ten ať se postaví pro ozdobu na most a dělá pořádek tam. A rozbourejte honem ten starý plot, co stojí vedle ševce, a postavte tam slaměný vích – aby to vypadalo jako nějaká regulace. Čím víc se bourá, tím víc je vidět horlivost městské správy. Panebože, já zapomněl, že u plotu leží na čtyřicet for všelijakého smetí. Co je tohle za město! Postav někde pomník nebo jednoduše plot, a čert ví odkud, hned tam začnou skládat všechnen neřád! (*Vzdychne.*) A jestli se pan úředník bude ptát na službu, zda jsou spokojeni? – tak ať řeknou: „Docela spokojeni, excellence!“, a kdo nebude spokojen, tomu pak tu nespokojenost z hlavy vyženu... Ochoch, ochoch, ochoch, velké jsou naše hřichy, panebože, velké jsou naše hřichy. (*Vezme místo klobouku pouzdro na klobouk.*) Odvrať ode mne, bože, co nejdřív tenhle kalich, a já ti obětuji takovou svíčku, jakou ti ještě nikdo neobětoval: každému kupci, bestii, předepřsu na ni půl metráku vosku. Och panebože, och panebože! Jedem, Petře Ivanoviči! (*Místo klobouku si chce nasadit papírové pouzdro.*)

REVÍRNÍ INSPEKTOR Antone Antonoviči, to je futrál, to není klobouk!

POLICEJNÍ DIREKTOR (*odhodí pouzdro*): Když futrál, tak futrál! Vem ho čert! Ano, a jestli se zeptá: proč není vystavěn kostel vedle chudobince, na který nám před deseti lety poukázali peníze, ať nezapomenou, že se stavět začal, ale shořel. Já jsem o tom poslal takové hlášení. Ať to nikdo nerozbrebtlá a z pitomosti nekecne, že se ani stavět nezačal. A Děržimorda ať nepouští tak pěsti na špacír; pro samý pořádek maluje lidem modřiny pod oči – vinen, nevinen, to je mu fuk! Jedem, jedem, Petře Ivanoviči. (*Odejde a vrátí se.*) A nepouštějte vojáky na ulici tak beze všeho; ti špindírové hodí přes košili plášť a pod ním nemají ničehož nic. (*Všichni odejdou.*)

trotoár chodník

čtvrtň úředník starající se o menší část města